

ВІДГУК

офіційного опонента
доктора економічних наук, професора
КОРНЄЄВА Володимира Вікторовича
на дисертаційну роботу **Дропи Ярослава Богдановича**
“Фінансові ресурси розвитку національної економіки України”,
представлену до захисту на здобуття наукового ступеня доктора економічних
наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

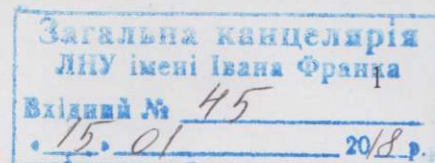
Актуальність теми дисертації.

Фінансові ресурси завжди виступали одним з базисних елементів економічного відтворення і на сьогодні зазначене не втрачає своєї значимості і актуальності. У сучасних змінних умовах особливості кругообігу фінансових ресурсів передбачають також постійні зміни в організації фінансового менеджменту на всіх рівнях: національної економіки в цілому, держави, суб'єктів господарювання і домогосподарств. Причому необхідність долучення до участі в процесах накопичення і розподілу фінансових ресурсів залежно від коливань ділової активності стосується всіх економічних агентів, і свідченням цього є варіативність ринкової кон'юнктури в останні роки.

Наявна фінансово-економічна нестабільність, що посилилась в останні роки і дотепер залишається непереборною, пов'язується з такими аспектами господарювання, як дефіцит фінансових ресурсів і дисбаланси в розподілі капіталу на стадіях виробництва та обігу. Це потребує професіонального управління джерелами формування фінансових ресурсів (включаючи планування і оцінку ефективності використання), забезпечення їх прийнятної замінності, і, відповідно, диверсифікації інструментальних характеристик залучення і розміщення капіталу в різних ринкових сегментах.

Пов'язаний з сучасними особливостями трансформації напрям наукових досліджень орієнтований на реалізацію перспектив відновлення розвитку вітчизняної економіки і фінансової системи, які визначені в низці нормативно-правових актів, зокрема в постановах уряду, центробанку та інших документах, що регулюють сферу обігу фінансових ресурсів. Постійною зберігається потреба в удосконаленні наявного та розробці нового фінансового інструментарію ресурсного забезпечення економічного розвитку.

З огляду на вищезазначене, тема дисертаційного дослідження Я.Б.Дропи є важливою та актуальною.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків
і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність.**

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації Дропи Я.Б. мають достатньо високий ступінь обґрунтованості та достовірності, оскільки вони базуються на опрацюванні значного масиву наукових розробок вітчизняних і зарубіжних дослідників з питань фінансових відносин, а також є результатом всебічного та об'єктивного аналізу досліджуваних явищ, здійсненого за допомогою сучасного наукового інструментарію. У процесі дослідження здобувачем застосовано сукупність загально визнаних методів наукового пізнання – системного, аналізу і синтезу, конкретизації та абстрагування, економіко-математичного моделювання, статистичного, графічного та інш. Такий диверсифікований інструментарій проведеного дослідження дав змогу автору вирішити поставлені завдання і сформулювати обґрунтовані висновки.

Інформаційну базу дослідження склали наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених щодо управління фінансовими ресурсами, матеріали науково-практичних конференцій, законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, матеріали Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Міністерства фінансів України, Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень, Національного рейтингового агентства "Рюрік", інформаційні ресурси мережі Інтернет, власні аналітичні розрахунки.

Достовірність основних наукових положень дисертаційної роботи підтверджується також їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських конференціях, публікаціями у наукових виданнях, впровадженням результатів дослідження у практику діяльності державних та корпоративних структур. Зокрема, серед них: Територіальне управління Рахункової палати по Львівській, Волинській, Рівненській, Тернопільській, Івано-Франківській та Закарпатській областях, Департамент фінансів Львівської обласної державної адміністрації, ТОВ "Морган Феніче", ТОВ "Поділлянафтозбут", ТОВ "Львівська ізоляторна компанія". Наукові здобутки дисертанта використовуються у

навчальному процесі на економічному факультеті та факультеті економіки, менеджменту і міжнародного права Інституту післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки Львівського національного університету імені Івана Франка.

Аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у дисертації і виносяться на захист.

Найбільш суттєвими науковими результатами, отриманими здобувачем з акцентованими положеннями наукової новизни, є такі:

– внесок здобувача у формування цілісної методології управління фінансовими ресурсами національної економіки, як практичної діяльності, в частині: а) обґрунтування нових наукових підходів до вивчення особливостей та принципів фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку економіки України; б) розширення меж наукових пошуків щодо дієвості системи управління фінансовими ресурсами в розрізі суб'єктів, об'єктів, інструментів, методів та результатів; в) здійснення часової структуризації управлінської діяльності у сфері фінансового менеджменту за фазами, стадіями та етапами (С. 113-114);

– обґрунтування дисертантом теоретичної концепції управління фінансовими ресурсами суб'єктів національної економіки, яка включає такі складові: мету (підвищення рівня відповідності обсягів і структури фінансових ресурсів потребам розвитку господарської системи), завдання (формування необхідного обсягу капіталу, раціональне його використання, зростання доходів населення тощо), принципи (цільової спрямованості, своєчасності, збалансованості, ефективності), етапи реалізації та очікувані результати (зростання ВВП, добробуту населення, забезпечення макроекономічної стабільності) (С. 431-432).

– аргументовані пропозиції щодо доцільності оцінювання ефективності фінансування проектів економічного розвитку за результатами застосування здобувачем інструментарію економіко-математичного моделювання, зокрема: 1) оцінки впливу на рентабельність та оборотність фінансових ресурсів таких чинників: прибутковість і завантаженість оборотних засобів у сфері

виробництва, оборотність дебіторської заборгованості та її співвідношення із кредиторською, зіставлення кредиторської заборгованості та позикових оборотних коштів, рівня фінансового ризику та забезпечення власним оборотним капіталом, мобільність й оборотність поточних активів, ліквідність і платоспроможність, структури зобов'язань та капіталу, самофінансування й мобільність необоротних активів (С. 322-326); 2) розроблення показника оцінки цільової структури фінансових ресурсів суб'єктів господарювання за інтегральним критерієм оптимальності (С. 349-350); 3) оцінки впливу чинників на динаміку ВВП (фінансових ресурсів домашніх господарств, середнього обсягу фінансових ресурсів підприємств та доходів зведеного бюджету України), середнього обсягу капіталу суб'єктів господарювання (фінансових ресурсів домашніх господарств, вимог банків за наданими кредитами та обсягу торгів на ринку цінних паперів) та обсягу фінансових ресурсів домогосподарств (середнього обсягу капіталу вітчизняних підприємств, депозитів населення у банківській системі, надходження податку на прибуток до зведеного бюджету України та обсягу міжбюджетних трансфертів з державного до місцевих бюджетів) (С. 223-225);

– внесок дисертанта у розвиток термінології фінансової науки в частині уточнення понять: 1) “фінансові ресурси національної економіки” як джерел формування майна (активів) у вартісному вираженні та грошових фондів домогосподарств, суб'єктів господарювання та держави, які мобілізують унаслідок розподілу і перерозподілу ВВП між усіма ланками фінансової системи; 2) “фінансові ресурси держави” як вартісного вираження джерел утворення її майна, що формується у процесі мобілізації частини доходів суб'єктів фінансової системи або перебуває у її розпорядженні на правах власності і слугує забезпеченням виконання державою притаманних їй функцій); 3) “фінансові ресурси суб'єктів господарювання” як вартісного вираження джерел формування майна суб'єктів господарювання (оборотних та необоротних активів), яке необхідне для виконання підприємством фінансових зобов'язань, активного пошуку можливостей його подальшого розвитку та економічного стимулювання); 4) “фінансові ресурси домогосподарств” як сукупності джерел формування особистого майна домашніх господарств у вартісному вираженні, яке необхідне для виконання

ними фінансових зобов'язань, зростання добробуту, відтворення та подальшого соціально-економічного розвитку родини/сім'ї (С. 45, 49, 61-62, 69); 5) “фінансове забезпечення економічного розвитку” як сукупності економічних відносин, які виникають з приводу пошуку, залучення й ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм їхнього впливу на стабільний розвиток національної економіки; 6) “договірний фінансовий інструмент” як особливий продукт фінансового ринку, який має форму договору або угоди і використовується з метою залучення фінансових ресурсів однією стороною й отримання прибутків та/або економічної вигоди – іншою (С. 130, 147); 7) “державний кредит” як сукупність економічних відносин між урядом та суб'єктами господарювання й домогосподарствами щодо розподілу частини вартості валового внутрішнього продукту, у процесі якого на умовах терміновості, зворотності, платності і цільового використання відбувається формування позичених фінансових ресурсів держави (С. 208); 8) “заощадження домогосподарств” як сукупність майнових фондів, у процесі створення яких відбувається розподіл доходів з метою збереження майна, покриття непрогнозованих збитків, формування резервів майбутніх споживчих витрат і потенціалу для здійснення інвестицій. (С. 354-355)); 9) “фінансовий потенціал” як сукупність наявних та невикористаних потенційних ресурсів, що можуть бути мобілізовані для досягнення стратегічних і тактичних цілей.

Теоретичне значення отриманих автором результатів полягає у тому, що обґрунтовані у дисертації висновки та рекомендації визначають теоретико-методологічні засади та інструментарій підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів суб'єктами національної економіки з акцентацією відповідних ресурсних можливостей державних, корпоративних та індивідуальних учасників – ринкових контракторів, що є важливою на сьогодні і постійно актуальною проблемою.

Практична цінність дослідження полягає у тому, що обґрунтована здобувачем сукупність теоретико-методологічних положень та пропозицій практичного спрямування формує підґрунтя для підвищення якості фінансового менеджменту в різних інституційних секторах економіки (сектори загальнодержавного управління, домогосподарств, фінансових і нефінансових

корпорацій) і може бути використано для забезпечення ефективності процесів формування та використання фінансових ресурсів у національній економіці.

Проміжні і загальні висновки за результатами дослідження сформульовані переконливо. Список використаних джерел (428 найменувань) показує пласт обробленої автором фінансово-економічної інформації, а додатки ілюстративно доповнюють основний зміст дисертації.

Значний обсяг публікацій (загалом 48 наукових праць – монографія, статті у фахових виданнях та інші публікації загальним обсягом авторського матеріалу понад 50 д.а.) достатньо повно репрезентує основні положення і результати дисертаційного дослідження.

Текст і зміст автореферату відображає всі ключові положення та отримані результати дисертаційної роботи, які кваліфіковано представлені відповідно до встановлених МОН вимог та рекомендацій. Дисертація і автореферат оформлені належним чином.

Недоліки та дискусійні положення дисертаційної роботи

Відзначаючи змістовність представленої до захисту дисертації, обґрунтованість і новизну отриманих наукових результатів, не залишаються поза увагою її недоліки і дискусійні положення. Серед них, зокрема:

1. В тексті роботи в частині викладу положень наукової новизни в групі «одержали подальший розвиток» автор наголошує на удосконаленому трактуванні поняття “договірний фінансовий інструмент” (с. 37). Такий аспект потребує поглибленого пояснення по суті цього питання, – оскільки реалізація всіх фінансових інструментів має договірний характер між сторонами угоди (див. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», стаття 6 «Договір про надання фінансових послуг»). Окрім того, всі відносини між учасниками ринку є контрактними, тобто договірними, – без чого транзакції переходу прав власності та/чи індосамент в легітимному середовищі практично неможливі.

2. Безперечно і варто погодитись із здобувачем, що «сьогодні об’єктивно визнана потреба у втручанні держави у ринкові відносини» (с. 167). Поряд з цим держава може виступати на ринку як «фінансовий агент», як

«організатор» і як «принципал-бенефіціар». В якій ролі, на думку здобувача, присутність держави є найбільш видимою в процесах «мобілізації, розподілу та використання фінансових ресурсів», що відзначено автором в частині формулювання предмету дослідження (с.32)?

3. Здобувач на с. 192-193 роботи зазначає, що важливою умовою підвищення ефективності вітчизняної системи оподаткування є її трансформація, в основі якої повинні лежати визначені автором напрями оптимізації, які ґрунтуються на використанні фіскальної функції податків. Чи можна в такому випадку говорити про ефективність, оскільки автором не враховано регуляторного потенціалу податкової політики? Яким в даній пропозиції здобувач бачить співвідношення між фіскальною та регулюючою функцією податків в контексті розвитку національної економіки України в умовах глобалізації?

4. Дискусійним є твердження на с. 225 дисертації, що у процесі проведення кореляційного аналізу виявлено обернену залежність між середньозваженою дохідністю ОВДП та темпами приросту валового внутрішнього продукту України, скоригованого на базову інфляцію (коефіцієнт кореляції становить $-0,5467$). Лінію тренду даної залежності подано на рис. 3.11. Виникає сумнів щодо достовірності цього висновку, адже тренд описує параболічна функція поведінка якої, а отже і залежність, змінюється в точці екстремуму.

5. З метою визначення раціонального співвідношення джерел формування капіталу суб'єктів господарювання у роботі запропоновано використовувати інтегральний показник цільової структури фінансових ресурсів (формула 4.23, с.350-353). Однак автор не дає відповіді на низку ключових питань, зокрема щодо раціонального (оптимального) співвідношення між власним і позиковим капіталом підприємства та критеріїв його визначення; результату досягнення цільової структури фінансових ресурсів суб'єкта господарювання; розрахунку цього показника та його узгодження з цілями фінансового менеджменту на підприємстві.

6. Щодо особливостей формування і використання фінансових ресурсів домогосподарств (пп. 4.4.). Фінансові ресурси домогосподарств, на думку здобувача – це інвестиційний ресурс (на рахунках банків, зокрема) чи це

тільки відкладений попит (і переважно споживчий) в нестабільних умовах? І що треба було б зробити, щоб інвестиційна поведінка населення України не була інертною, як стверджується на с. 372?

Загальний висновок

Дисертація Дропи Я.Б. кваліфікується як завершена самостійна праця, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливу наукову проблему – розроблення теоретико-методологічних засад організації формування, розподілу та використання фінансових ресурсів суб'єктами фінансової системи й обґрунтуванні практичних положень та рекомендацій щодо підвищення її ефективності в Україні.

За змістом та оформленням дисертаційна робота “Фінансові ресурси розвитку національної економіки України” відповідає пп. 9, 10, 12, 13, 14 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 зі змінами та доповненнями, затвердженими постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.

Дропа Ярослав Богданович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

**Завідувач відділу фінансової політики
Державного науково-дослідного інституту
інформатизації та моделювання економіки
Міністерства економічного розвитку
і торгівлі України,
доктор економічних наук, професор**

В.В. Корнєєв

Підпис Корнєєва В.В. засвідчую:

**Завідувач відділу кадрів
ДНДІМЕ Міністерства економічного
розвитку і торгівлі України**

Т.В..Бойко